

İNSAN HAKLARI İÇİN AKADEMİSYENLER

**“ZOR KOŞULLAR ALTINDA İNSAN HAKLARI AKTİVİSTLERİ
OLARAK AKADEMİSYENLERİ DESTEKLEMELİK”**

**SAYI 1
NİSAN 2018**

**BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLERE YÖNELİK
BASKILAR VE HAK İHLALLERİ**

BÜLTEN HAKKINDA

Türkiye’de üniversitelere ve akademisyenlere yönelik siyasi baskı önemli boyutlara ulaştı. Siyasi iradenin, üniversite yönetimlerinin ve yükseköğretim kurumlarının müdahaleleri ile çok sayıda akademisyen tutuklandı, gözaltına alındı, işten çıkarıldı, üniversitedeki görevinden uzaklaştırıldı, kamu görevinden ihraç edildi ve akademisyenlerin pasaportlarına el kondu. Bir kısmı Türkiye’deki insan hakları mücadelesine önemli katkılarda bulunmuş olan bu akademisyenlere yönelik sistematik baskı ve hak ihlalleri, Türkiye’deki hak mücadelesinin üstesinden gelmesi gereken iki önemli zorluğa işaret etmektedir. Bunlardan ilki, bu akademisyenlerin, özellikle de kamuoyunda Barış İçin Akademisyenler olarak bilinen akademisyenlerin, çözüm sürecinin sona ermesinin ardından Türkiye’nin güneydoğusunda yaşanan ağır insan hakları ihlallerine karşı durmaları nedeniyle sistematik baskı, tehdit ve hak ihlallerine maruz kalmalarıdır. İkinci olarak, pek çoğu çalıştıkları üniversitelerde insan hakları alanında bilgi üretimine ve bu bilginin paylaşımına yönelik çalışmalar yapan akademisyenlerin KHK’lar ile ihraç edilmeleri, sivil toplumun şimdiye kadar geliştirmiş olduğu mücadele kapasitesini eriterek kısa, orta ve uzun erimde önemli sonuçları olacak bir erozyon sürecine girilmesine neden olmuştur.

Türkiye İnsan Hakları Vakfı tarafından yürütülen ve Avrupa Komisyonu tarafından desteklenen “Zor Koşullar Altında İnsan Hakları Savunucusu Olarak Akademisyenleri Desteklemek”¹ projesi, bu zor koşullarda, insan hakları savunucuları olarak yürüttükleri çalışmaları ve söylemleri nedeniyle siyasi, cezai ve idari baskı ve hak ihlalleriyle karşı karşıya olan akademisyenleri desteklemeyi ve güçlendirmeyi hedeflemektedir.²

Proje kapsamında, ulusal ve uluslararası kamuoyunu akademisyenlere yönelik hak ihlalleri konusunda bilgilendirmek amacıyla “İnsan Hakları İçin Akademisyenler” isimli bir bülten yayınlanacaktır. Böylece, hak ihlaline uğrayan akademisyenlerle ulusal ve uluslararası dayanışmayı güçlendirerek, Türkiye’deki akademik tahribata ilişkin daha etkin tutum alınmasına katkı yapmak hedeflenmektedir.

“İnsan Hakları İçin Akademisyenler”in bu ilk sayısı, ağır insan hakları ihlallerine karşı durmaları nedeniyle baskı ve tehdide maruz kalan Barış Akademisyenleri’ne odaklanarak, Ocak 2016’da “Barış Bildirisi”nin kamuoyu ile paylaşılmasından Mart 2018’e kadar geçen sürede, akademisyenlere yönelik hak ihlallerini belgelemeyi amaçlamaktadır.

BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLERE YÖNELİK HAK İHLALLERİ OCAK 2016-MART 2018	
Disiplin Soruşturması	505
"Üniversite Öğretim Mesleğinden veya Kamu Görevinden Çıkarma" talebiyle YÖK'e gönderilen dosyalar	112
Görevden Uzaklaştırma	101
İdari Görevden Alınma	7
Gözaltı	70
Tutukluluk*	4
KHK ile kamu görevinden ihraç**	389
İşten Çıkarma	86
İstifa	42
Zorla Emekli Etme	26
* 3 akademisyen 40 gün ve 1 akademisyen 22 gün tutuklu kaldıktan sonra çıkarıldıkları mahkeme tarafından tahliye edildiler. Haklarında açılan TMK 7/2. davası ertelemelerle ve TCK 301 için izin beklentisiyle sürdürülmekte.	
** KHK ile kamu görevinden ihraç edilen 389 akademisyenden 3'ünün kadrosu üniversite dışındaki bir kamu kurumundaydı. İhraç edilen akademisyenlerden 42'si ise aynı zamanda işten çıkarılmış veya istifa etmeye zorlanmıştı.	
Kaynak: BAK verilerine (https://barisicinakademisyenler.net/node/314, erişim tarihi: 27.02.2018) ve KHK (no. 667-697) listelerine dayanarak hazırlanmıştır.	

Türkiye İnsan Hakları Vakfı

TİHV, işkence ve diğer kötü muamele gibi ağır insan hakları ihlallerine maruz kalmış kişilerin tedavi ve rehabilitasyonu için 30 Aralık 1990 tarihinde kurulmuştur. Bugün itibarıyla TİHV, işkence görenlere ve yakınlarına tedavi ve rehabilitasyon hizmeti sunan, işkencenin etkin bir biçimde belgelenmesi ve önlenmesine ilişkin çalışmalar yürüten, kâr amacı gütmeyen bir insan hakları örgütüdür.

¹ European Commission, European Instrument for Democracy and Human Rights (EIDHR) Country Based Support Scheme (CBSS) Turkey Programme, 2017-2019, Reference: EuropeAid/154567/DD/ACT/TRP.

² Proje hakkında kapsamlı bilgi edinmek için: <http://www.tihvakademi.org>.

BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLERE YÖNELİK HAK İHLALLERİ

Kürt sorununun çözümünü hedefleyen ve “çözüm süreci” olarak adlandırılan barış sürecinin Temmuz 2015’te son bulmasının ardından başlayan askeri operasyonlar ve uzun süreli sokağa çıkma yasakları, Türkiye’nin Kürt nüfusunun ağırlıklı olarak yaşadığı Güneydoğu Anadolu Bölgesi’nde ağır insan hakları ihlallerine neden olurken,³ ülke genelinde insan hakları, ifade ve basın özgürlüğü ve akademik özgürlüklere yönelik yeni hak ihlallerinin gündeme geldiği yeni bir dönemi başlatmıştır.

11 Ocak 2016 tarihinde, Barış İçin Akademisyenler, “Bu Suça Ortak Olmayacağız”⁴ isimli bir bildiriye kamuoyu ile paylaşarak, Türkiye’nin güneydoğusunda Kürt nüfusun ağırlıklı yaşadığı illerde yaşanan sivil ölümlere, abluka ve şiddete dikkat çekerek devleti sorumluluğa çağırarak, ağır insan hakları ihlallerine karşı durma sorumluluğuyla insiyatif almaları nedeniyle önemli hak ihlallerine maruz kalmışlardır. Barış İçin Akademisyenler’in paylaştığı son istatistiki veriler, akademisyenlere yönelik sistematik bir müdahale yaşandığını göstermektedir. Medya ve sosyal medyada hedef gösterilmek, hukuka aykırı ev ve işyeri aramaları gibi müdahaleleri de içeren bu müdahaleler nedeniyle kişi güvenliğinin tehdit altına girmesi ve özel hayatın gizliliğinin ihlalinin yanı sıra akademisyenlerin ifade özgürlüğü, çalışma hakkı, sehayat özgürlüğü ve akademik özgürlükleri ihlal edilmiştir.

İfade Özgürlüğü Hakkının İhlali

Akademisyenler, ifade özgürlüğü hakkını kullanarak, Barış Bildirisi olarak da anılan metni kamuoyu ile paylaşmalarının hemen ardından Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından “vatan haini” ilan edilmiş, medyada bir linç kampanyasının hedefi haline gelmiş, gözaltına alınmış ve tutuklanmış, ve akademisyenlerin haklarında adli soruşturmalar açılmıştır. Barış için Akademisyenler’in paylaştığı verilere göre, bu güne kadar 70 imzacı akademisyen gözaltına alınmıştır. Bildiriye bir basın toplantısında tekrar okuyarak barış talebinde ısrarcı olduklarını açıklayan dört akademisyen, Terörle Mücadele Yasası’nın 7/2 maddesine göre terör propagandası yapmakla suçlanarak tutuklanmıştır. Bu akademisyenlerden üçü, mahkeme tarafından tahliye edilinceye kadar 40 gün, biri ise 22 gün tutuklu kalmışlardır. Aralık 2017’de bildiriye imza atan 148 akademisyen hakkında, terör örgütü propagandası yaptıkları iddiasıyla İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından adli soruşturma açılmış; hazırlanan iddianamede, akademisyenlerin 7.5 yıla kadar hapis istemiyle yargılanmaları talep edilmiştir.⁵ 23 Şubat 2018 tarihinden bu güne 12 akademisyene 1 yıl 3 ay hapis cezası verilmiştir. Ceza alan akademisyenlerin bazılarının cezaları ertelenmiş; bazılarının cezalarıyla ilgili olarak hükmün açıklanması geriye bırakılmıştır. Bir akademisyenin ise cezası yargılandığı mahkeme tarafından onaylanmıştır.

Çalışma Hakkının İhlali

İnsan hakları savunucusu barış akademisyenlerine yönelik baskı süreci üniversite yönetimlerinin ve yükseköğretim kurumlarının uygulamaları ile devam etmiştir. Akademisyenler, haklarında idari soruşturmalar açılması, istifaya zorlanma, zorla emekli etme, görevden uzaklaştırma, idari görevden alma gibi çalışma haklarını ihlal eden uygulamalarla karşı karşıya kalmıştır. Barış İçin Akademisyenler’in paylaştığı verilere göre, 505 akademisyene idari soruşturma açılırken, bu soruşturmalar sonucunda 154 akademisyen görevden alınarak, istifaya zorlanarak ve zorla emekli edilerek işsiz bırakılmıştır. 101 akademisyen görevden uzaklaştırılmış, 112 akademisyenin dosyası Yüksek Öğretim Kurulu’na ihraç talebiyle iletilmiş; dosyalar henüz sonuçlandırılmamıştır. Bu uygulamaların yarattığı mağduriyet, işsizlik ve ekonomik güvencesizliği de kapsayan, çalışma hakkı ihlalleri ile baş göstermektedir.

³ <https://tihv.org.tr/16-agustos-2015-1-mart-2018-tarihleri-arasinda-ilan-edilen-sokaga-cikma-yasaklari/>, erişim tarihi: 02.03.2018.

Metin 11 Ocak 2016’da 1148 akademisyenin imzasıyla kamuoyuna açılmıştır. Metnin yeniden imzaya açılması ile metni imzalayan akademisyenlerin sayısı 2212’ye yükselmiştir.

⁵ Her akademisyen hakkında ayrı ayrı dava açılması akademisyenler ve avukatları tarafından, “tek bir suç, birden çok sanık” olması nedeniyle, Ceza Muhakemesi Kanunu’na aykırı ve “imzacıları mahkeme koridorlarında tek başına bırakmak, yalnızlaştırmak”; “ortak dosyada yükselecek olan bir dayanışmayı kırmak” istemi olarak yorumlanmaktadır.

İnsan hakları savunucusu akademisyenlere yönelik baskı süreci, darbe girişiminin akabinde ilan edilen Olağanüstü Hal (OHAL) ile yeni bir boyuta evrilmiştir. 15 Temmuz 2016'da gerçekleşen darbe girişimiyle birlikte ilk etapta 3 ay için ilan edilen –ancak halen devam etmekte olan– OHAL sürecinde çıkarılan Kanun Hükmünde Kararnameler (KHK), Türkiye'nin akademi tarihindeki en büyük tasfiye operasyonuna zemin hazırlamıştır. 1 Eylül 2016 ile 24 Aralık 2017 tarihleri arasında yayınlanan 31 adet KHK (no. 667-697) ile 5882 akademisyen kamudan ihraç edilmiştir. İhraç edilenler arasında Barış Bildirisi'ne imza atmış 389⁶ akademisyen de yer almaktadır.

KHK'ların hukuksuzluğu tartışmalara, çeşitli insan hakları raporlarına ve açıklamalarına konu olmakla birlikte, en az onun kadar önemli bir diğer sorun da KHK'lara karşı hukuk yollarının kapatılmış olmasıdır. Genel olarak KHK'larla mağdur edilen akademisyenlerin tümü için OHAL sürecinde yasal sürecin ne şekilde işleyeceği belirsizdir. KHK'lar ile akademisyenlerin kamu sektöründe istihdam edilmeleri yasaklanmıştır. Pasaportları iptal edilmiş, böylece yurtdışına çıkışları engellenmiş ve uluslararası düzlemde kendilerini ifade araçları ellerinden alınmıştır. Yanısıra, insan hakları savunucusu akademisyenler “vatan haini” ve “terör destekçisi” ilan edilerek damgalandıkları ve KHK ile ihraç edildikleri sicillerine işlendiği için özel sektörde iş bulmaları da işverenlerin muhalif olarak damgalanmak korkuları nedeniyle son derece zor hale gelmiştir.

Sistematik olarak hak ihlallerine maruz kalan bu akademisyenler, fiilen bir “sivil ölüm” uygulamasıyla karşı karşıyadır. Mesleklerini icra ederek geçinme olanağından ve akademik üretim için gerekli maddi ve entellektüel koşullardan yoksun bırakılmışlardır. Bu durumun yol açtığı travmatik sonuçlar, kişilerin psiko-sosyal yeterliliklerini de tehdit etmektedir. İntihar vakaları bu durumun önemli göstergelerinden biridir. KHK'ların yayınlandığı ilk günden bu yana (farklı kamu görevlerinden olmak üzere) toplam 37 intihar vakası bildirilmiştir; Barış Bildirisine imza attığı için akademideki görevine son verilmiş insan hakları savunucusu Mehmet Fatih Traş'ın intiharı bu noktada dikkat çekicidir.

Seyahat Hakkının İhlali

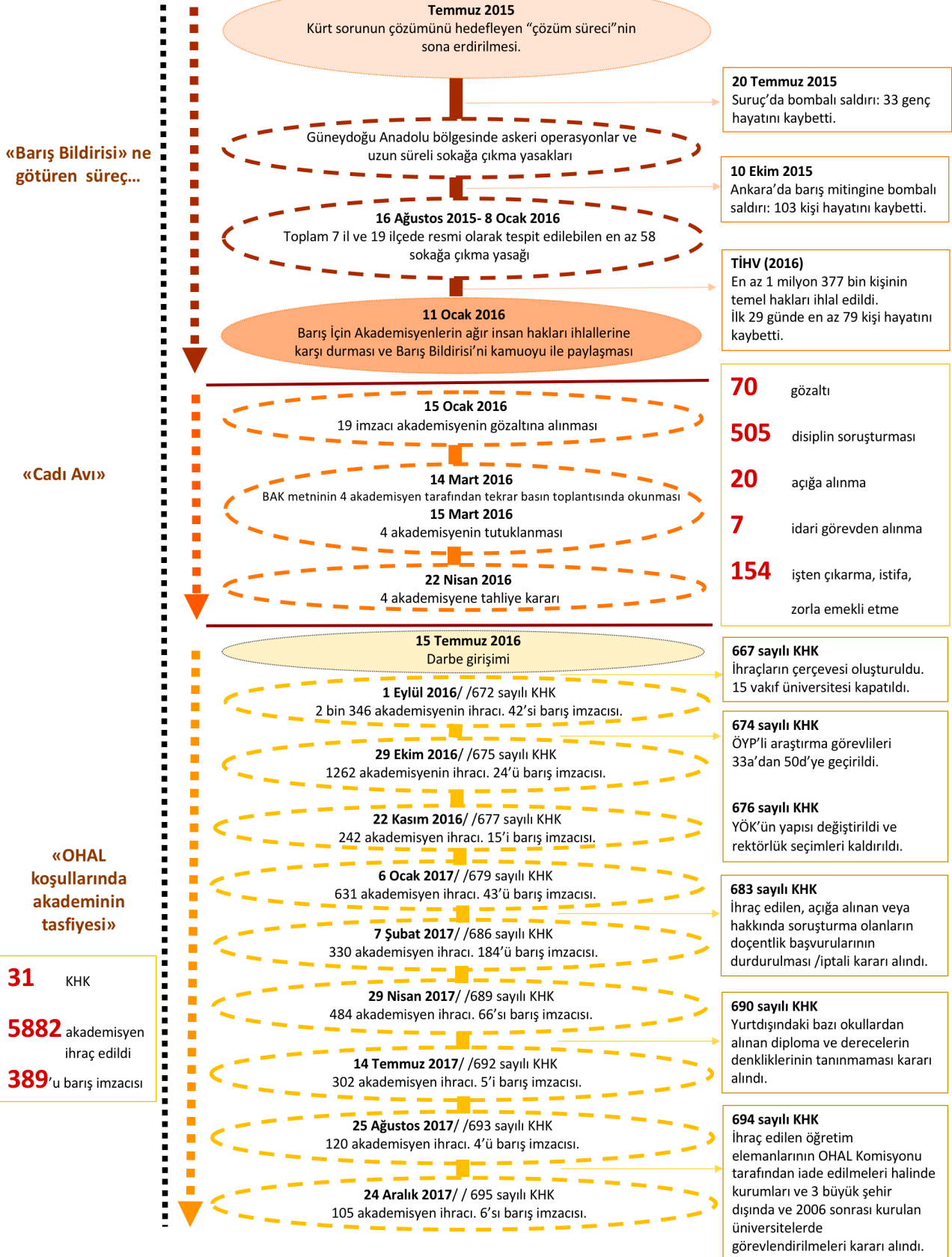
Yukarıda da ifade edildiği gibi, KHK'larla akademisyenlerin yurtdışına çıkışları süresiz olarak engellenmiş, KHK'larla ihraç edilmeyen pek çok akademisyenin pasaportları ise bir açıklama yapılmadan iptal edilmiştir. Bu yasak ve kısıtlamalar, akademisyenlerin eşleri ve çocukları için de uygulanmıştır. Seyahat özgürlüğü engellenen bu akademisyelerin uluslararası düzlemde iş arama, eğitim alma, kendilerini akademik çevrelerde ifade etme araçları olan konferans, çalıştay ve toplantılara katılma, projeler yürütme ve akademik işbirlikleri geliştirme olanakları da böylece ellerinden alınmıştır.

Akademik Hak ve Özgürlüklerin İhlali

Pek çok akademisyen araştırma, yayın ve derslerinin içeriği nedeniyle hedef gösterilmiş, baskı ve tehdide maruz kalmıştır. Akademisyenlerin TÜBİTAK gibi araştırma kurumlarına ve üniversitelerine sundukları proje önerileri değerlendirme sürecine alınmadan reddedilmiş, akademik faaliyetlerini yurtdışında yürütmelerine olanak sağlayacak burslara başvuruları, akademik dergilerde yayın yapmaları, editör olmaları, yayın kurulunda bulunmaları, bilimsel toplantılara katılmaları, doçentlik başvuruları engellenmiştir. Çalışmalarının içeriği nedeniyle ya da imzacı oldukları için, davet edildikleri veya kabul aldıkları konferansların programlarından çıkarılmışlardır. Böylece akademisyenler akademik hak ve özgürlükleri kısıtlanarak, mesleklerini icra etme olanağından ve akademik üretim için gerekli maddi ve entellektüel koşullardan da yoksun bırakılmışlardır.

⁶ KHK ile kamu görevinden ihraç edilen 389 akademisyenden 3'ünün kadrosu üniversite dışındaki bir kamu kurumundaydı. İhraç edilen akademisyenlerden 42'si ise aynı zamanda işten çıkarılmış veya istifa etmeye zorlanmıştı.

BARIŞ İÇİN AKADEMİSYENLERE YÖNELİK BASKI SÜRECİ

ZOR KOŞULLAR ALTINDA İNSAN HAKLARI AKTİVİSTLERİ OLARAK AKADEMİSYENLERİ DESTEKLEMELİK

Tüm bu gerekçelerden dolayı, insan hakları savunuculuğu faaliyetleri nedeniyle hak ihlaline maruz kalan akademisyenlerin korunması ve güçlendirilmesi gerekmektedir.

TiHV'in 2017-2019 yılları arasında yürüteceğı, Avrupa Komisyonu tarafından desteklenmekte olan "Zor Koşullar altında İnsan Hakları Aktivistleri olarak Akademisyenleri Desteklemek" projesi bunu gerçekleştirmeyi hedeflemektedir. Çoğu İzmir'deki kamu üniversitelerinden KHK'larla ihraç edilen 12 akademisyenin işbirliğı ile yürütülecek olan bu projenin 3 somut amacı bulunmaktadır:

- İnsan hakları alanındaki çalışmaları ve tutumları nedeniyle siyasi, cezai ve idari hak ihlallerine uğrayan akademisyenleri desteklemek ve güçlendirmek
- Bu akademisyenlerin insan hakları alanındaki araştırma ve eğitim faaliyetlerini kolaylaştırmak
- Türkiye'deki insan hakları mücadelesinde yer alan aktörlerin düşünsel ve eleştirel kapasitelerini bütünsel ve kapsayıcı bir yaklaşımla geliştirecek işbirliğı ve birlikte çalışma modeli geliştirmek. Böylece proje, Türkiye'de insan hakları mücadelesinin zor koşullar altında gelişebilmesine de katkı yapmayı hedeflemektedir.

Proje hakkında detaylı bilgiye www.tihvakademi.org adresinden ulaşılabilir.

Türkiye’de ve tüm dünyada yakın dönemdeki siyasi gelişmelerin, ağır ve ciddi insan hakları ihlallerinde artışın, insan hakları savunucularına karşı artan tehdit ve baskıların akademik alanda ciddi yansımaları olmuştur. Bugün tüm dünyada ve Türkiye’de üniversitelere ve akademisyenlere yönelik baskı, tehdit ve hak ihlalleri de önemli boyutlara ulaşmıştır. Hak ihlallerinin çok farklı konularda gündeme geldiği ve her geçen gün daha da arttığı günümüzde insan hakları mücadelesinin etkili ve sürekli olabilmesi için, yeni ve özgün stratejiler geliştirme ve eylemlilik alanlarını belirlemeye gereksinim olduğu bir gerçektir. Bunun için, hak ihlallerine karşı dayanışma ve sivil örgütlenme süreçlerinin geliştirilmesi ve sürdürülebilirliğinin sağlanması gerekmektedir.

TİHV’in yürüttüğü “Zor Koşullar altında İnsan Hakları Aktivistleri olarak Akademisyenleri Desteklemek” projesi kapsamında oluşturulan İnsan Hakları için Akademisyenler Ağı, bu amaçla oluşturulmuş olup baskı ortamlarında, insan hakları mücadelesini etkili ve sürdürülebilir kılacak bir sivil toplum ağını oluşturmayı ve güçlendirmeyi hedeflemektedir. Bu hedef doğrultusunda, insan hakları alanında faaliyet yürüten kurumları, akademik alandaki ulusal ve uluslararası meslek örgütlerini, yükseköğretim kurumlarını, sivil toplum örgütlerini, uzmanları ve aktivistleri, hızlı bilgi akışı ve daha etkin dayanışma faaliyetlerinin mümkün kılınması için farklı aktörleri bir araya getirmeyi hedefleyen bu ağın bir parçası olmaya davet ediyoruz. Ağa üye olmak için tihvakademi@gmail.com adresine e-posta göndermenizi rica ederiz.

İNSAN HAKLARI İÇİN AKADEMİSYENLER AĞI

TİHV İzmir Temsilciliği

Adres: 1471 Sokak No:1 Kenet Sitesi 1 Kat.1 D.1 Alsancak-İzmir- TÜRKİYE

Tel: +90 232 464 32 30

Web: www.tihvakademi.org

Bu proje Avrupa Birliği tarafından desteklenmektedir. Bu Belgede geçen görüş ve düşüncelerden Avrupa Birliği sorumlu tutulamaz.